

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การเปิดเผยพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐในชั้นศาล (Discovery in Trial Proceedings) หมายถึง กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนพิจารณาคดีที่ใช้กัน โดยคู่ความฝ่ายหนึ่งสามารถรับทราบข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับคดีที่อยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ ซึ่งมีใช้ทั้งในกระบวนการวิธีพิจารณาความแพ่งและอาญา การเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนพิจารณา เป็นกระบวนการหนึ่งของวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดพื้นฐานบนหลักการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่สำคัญ คือ การยืนยันถึงหน้าที่ที่รัฐมีอยู่ในอันที่จะต้องให้หลักประกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยว่าจะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (fair trial)

การเปิดเผยพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงก่อนพิจารณาในคดีอาญา มีวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้มีการเปิดเผยพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงในคดีอาญา คือ

- 1) เพื่อสนับสนุนให้มีข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานที่สมบูรณ์ที่สุดมาแสดง
- 2) เพื่อลดโอกาสของความผิดพลาดอันเกิดจากพยานหลักฐานเท็จ
- 3) เพื่อขจัดร่องรอยของการดำเนินคดีที่ถือว่าเป็นการต่อสู้

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดเผยพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐในชั้นศาล ต้องพิจารณาจากระบบการดำเนินคดีอาญา ซึ่งในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) หรือซีวิลลอว์ (Civil Law) ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหาทั้งสิ้น ยกเว้นประเทศฝรั่งเศสใช้ระบบไต่สวน จะมีความแตกต่างกันเฉพาะรูปแบบการฟ้องคดีและหลักการค้นหาความจริง กล่าวคือ ในระบบคอมมอนลอว์ จะมีระบบการฟ้องคดีอาญาโดยประชาชน (Popular prosecution) และใช้วิธีค้นหาความจริงแบบต่อสู้คดี (Adversarial System หรือ Fight Theory) ส่วนในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ จะมีระบบการฟ้องคดีอาญาโดยรัฐ (State Prosecution) และใช้วิธีค้นหาความจริงแบบไม่ต่อสู้ (Non-Adversarial System หรือ Inquisitorial System)

จากการศึกษาการเปิดเผยพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐในชั้นศาล ทั้งจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) และระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) พบว่าหลักการเปิดเผยพยานหลักฐานการสืบพยานในคดีอาญา หรือ Discovery ได้มีการพัฒนาจนมีการ

บัญญัติเป็นกฎหมายอย่างชัดเจนในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ สืบเนื่องจากพื้นฐานการดำเนินคดีในระบบกล่าวหาทำให้ผู้กล่าวในคดีต้องต่อสู้กันเอง โดยใช้วิธีค้นหาความจริงแบบต่อสู้คดีกัน (Adversarial System หรือ Fight Theory) ดังนั้น หลักการเปิดเผยพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐในชั้นศาล จึงเปรียบเสมือนเครื่องมือในการช่วยคู่ความในการต่อสู้คดี โดยเฉพาะคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญา ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาหลักในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาได้มีการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย

ส่วนประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) นั้น หลักการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในคดีอาญา มิได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนเหมือนประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) สืบเนื่องจาก ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ศาลหรือผู้พิพากษามีบทบาทและส่วนร่วมในการตรวจสอบและค้นหาความจริงค่อนข้างมาก โดยมีส่วนร่วมตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ชั้นก่อนเริ่มกระบวนการพิจารณาคดี และกฎหมายกำหนดให้คู่ความสามารถตรวจสอบสำนวนในคดีได้ตั้งแต่ต้นคดี อันสืบเนื่องมาจากการใช้วิธีค้นหาความจริงแบบไม่ต่อสู้คดี (Non-Adversarial System หรือ Inquisitorial system) ดังนั้น ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ คู่ความและศาลจึงถูกบังคับโดยกระบวนการให้ต้องเปิดเผยพยานหลักฐานในตัวเอง

การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยเป็นไปตาม “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” เมื่อการดำเนินคดีอาญาเป็นภารกิจของรัฐ เป็นการอำนวยความสะดวกที่รัฐเป็นผู้รับผิดชอบในข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานองค์กรดำเนินคดีอาญาของรัฐทุกองค์กรจึงมีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบความจริงในเรื่องที่กล่าวหาและต้องตรวจสอบความจริงแท้ของเรื่อง ฉะนั้น การต่อสู้คดี (Adversarial System หรือ Fight Theory) ก็ดี การวางเฉยของศาลก็ดี จึงไม่สอดคล้องกับ “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” อย่างสิ้นเชิง บทบาทในการตรวจสอบความจริงอย่างกระตือรือร้นนี้ไม่เว้นแม้แต่ศาล ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า วิธีค้นหาความจริงของประเทศไทยเป็นแบบไม่ต่อสู้ (Non-Adversarial System หรือ Inquisitorial System) และไม่ใช้การค้นหาความจริงแบบต่อสู้คดีกัน (Adversarial System หรือ Fight Theory) ดังที่เป็นอยู่ในทางปฏิบัติ

พัฒนาการของการเปิดเผยพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐในชั้นศาลตามกฎหมายไทยเดิมก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 ได้มีบทบัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับการเปิดเผยพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐในชั้นศาลไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 (3) (4) มาตรา 240 และมาตรา 242 วรรคหนึ่งรวมทั้งได้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการยื่นบัญชีระบุพยาน ตามมาตรา 87 และมาตรา 88 มาอนุโลมใช้บังคับ โดยอาศัยบทบัญญัติมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นอกจากนี้ยังให้อำนาจศาลที่จะเข้าไปค้นหา

ข้อเท็จจริงได้โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 175 มาตรา 228 และมาตรา 229 รวมทั้งในคำฟ้องคดีอาญาตามมาตรา 158 (5) ซึ่งศาลยังมีบทบาทในการอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังตามมาตรา 172 วรรคสอง และการแถลงเปิดคดีนั้นตามมาตรา 174 ยังเป็นช่องทางหนึ่งในการเปิดเผยพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐในชั้นศาลอีกด้วย

แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะให้สิทธิหรือจำเลยได้รับการเปิดเผยพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐในชั้นศาลอยู่บ้าง แต่ก็ยังมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการทำให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยไม่อาจเข้าถึงสิทธิในการเปิดเผยพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐในชั้นศาลได้โดยสมบูรณ์ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) มาตรา 241 วรรคสาม จึงได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยว่า “ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญามีสิทธิตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของคนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” โดยผลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าว จึงได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 ได้เพิ่มเติมหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเปิดเผยพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐในชั้นศาลไว้ในมาตรา 8 ซึ่งมีหลักการคล้ายของเดิม โดยเฉพาะมาตรา 8 (4) และมาตรา 8 (5) เพียงแต่เพิ่มบทบัญญัติมาตรา 8 (6) ขึ้นมาใหม่ โดยให้สิทธิจำเลยหรือทนายจำเลยตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของคนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตนในขณะที่สำนวนการสอบสวนยังอยู่ที่พนักงานอัยการได้สิทธิของจำเลยดังกล่าวนี้สำนักงานอัยการสูงสุดได้ออกระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ซึ่งระเบียบฉบับนี้ถือว่าเป็นการรองรับการตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การในชั้นสอบสวนอีกด้วย รวมทั้งเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173/1 และมาตรา 173/2 กำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนกำหนดวันนัดสืบพยาน ซึ่งจะต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันตรวจพยานหลักฐาน และมีการส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุที่ยังอยู่ในความครอบครองของตนต่อศาลเพื่อให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งตรวจสอบ รวมทั้งมีการแถลงแนวทางการเสนอพยานหลักฐานต่อศาล และให้ศาลสอบถามคู่ความถึงความเกี่ยวข้อง กับประเด็นและความจำเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐานที่อ้างอิง ตลอดจนการยอมรับพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่ง

จากการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 ก็ยังไม่ครอบคลุมทุกประเภทและยังมีปัญหาในสภาพบังคับในกรณีฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในมาตรา 173/1 และมาตรา 173/2 ในเรื่องการยื่นบัญชีระบุพยานและกระบวนการตรวจพยานหลักฐานก่อนวันนัดสืบพยาน และโดยผลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550) มาตรา 40 (7) “ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็ว และ

เป็นธรรมเนียม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร...” จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 229/1 และมาตรา 240 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานและการตรวจและส่งสำเนาพยานเอกสาร ซึ่งบทบัญญัตินี้ใช้สำหรับการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป และศาลไม่ได้กำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานก่อนวันนัดสืบพยาน

แต่อย่างไรก็ตามการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 173/1 มาตรา 173/2 และมาตรา 229/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เกี่ยวกับการตรวจพยานหลักฐานและการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานจริงๆ แล้ว มันเป็นไปได้ในแนวทางของการค้นหาความจริงแบบต่อสู้คดี (Adversarial System หรือ Fight Theory) ซึ่งเป็นหลักการค้นหาความจริงในคดีแพ่ง ซึ่งเป็นเรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชนที่มีความเท่าเทียมกัน แต่คดีอาญาเป็นเรื่องที่กระทบต่อส่วนรวมด้วยเหตุนี้จึงต้องมีข้อยกเว้นต่างๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิจำเลย ในขณะที่เดียวกันจะให้โจทก์เปิดเผยพยานหลักฐานทั้งหมดก็ไม่ได้ เพราะการค้นหาความจริงยังเป็นแบบต่อสู้คดีกัน (Adversarial System หรือ Fight Theory) อยู่ ทั้งนี้ จึงส่งผลให้กระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐในชั้นศาลที่แก้ไขเพิ่มเติมนี้ จึงยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่นั่นเอง

ปัจจุบันหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเปิดเผยพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐในชั้นศาลของประเทศไทยนั้น นอกจากมีกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550) และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษที่ใช้ในการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยเฉพาะซึ่งมีบทบัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับการเปิดเผยพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐในชั้นศาลไว้ในมาตรา 27 สิทธิของจำเลยในการตรวจและคัดสำเนาเอกสารในสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มาตรา 28 การยื่นบัญชีระบุพยาน และมาตรา 29 กระบวนการพิจารณาในวันตรวจพยานหลักฐาน รวมทั้งการการบรรยายฟ้องในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง นอกจากจะต้องทำเป็นหนังสือและมีข้อความตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 แล้วตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543 ได้กำหนดให้การบรรยายฟ้องจะต้องชี้ช่องพยานหลักฐานให้ชัดเจน นอกจากนี้ ในการฟ้องคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโจทก์จะต้องส่งสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติต่อศาลเพื่อใช้เป็นหลักในการพิจารณาและรวมไว้ในสำนวนอีกด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐในชั้นศาลทั้งในระบบกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทย ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) ศาล พนักงานอัยการและองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย ต้องมีความกระตือรือร้น (Active) ที่จะร่วมมือกันค้นหาข้อเท็จจริงในคดีเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือโดยวางตัวเป็นกลางและมีความเป็นภาวะวิสัย โดยเฉพาะพนักงานอัยการไม่ควรมุ่งในผลสูงสุดของคดีคือการชนะคดีแต่อย่างเดียว ควรเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถนำพยานหลักฐานดังกล่าวมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนได้
- 2) ศาล พนักงานอัยการและองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยไม่ควรเน้นหนักในการปราบปรามผู้กระทำความผิดแต่อย่างเดียว ควรให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยให้ออกาสผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะเตรียมตัวต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานของฝ่ายรัฐในชั้นศาลซึ่งจะเป็นเครื่องมือให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในการเตรียมคดีได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเป็นช่องทางที่จะสามารถหาพยานหลักฐานมานำสืบหักล้างพยานหลักฐานของพนักงานอัยการได้
- 3) กำหนดเวลาในการยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันตรวจพยานหลักฐานตามมาตรา 173/1 วรรคสอง ของโจทก์ (พนักงานอัยการ) ควรกำหนดให้มากกว่าจำเลย เพื่อจำเลยจะได้ศึกษาและจัดหาพยานหลักฐานรวมทั้งจัดเตรียมคดีเพื่อดำเนินการตามกระบวนการในวันตรวจพยานหลักฐานตามมาตรา 173/2 จึงควรกำหนดให้โจทก์ยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่า 15 วัน และให้จำเลยยื่นก่อนวันตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่า 7 วัน เพื่อจะได้สอดคล้องกับมาตรา 229/1 ที่กำหนดให้โจทก์ต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานต่อศาลไม่น้อยกว่า 15 วันก่อนวันไต่สวนมูลฟ้องหรือวันสืบพยาน ส่วนจำเลยให้ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานพร้อมสำเนา ก่อนวันสืบพยานจำเลย ซึ่งน่าจะเหมาะสมและเป็นธรรมกับจำเลยมากกว่า
- 4) ควรมีระเบียบที่ชัดเจนกำหนดบทบาทและหน้าที่ในการเปิดเผยพยานหลักฐานของคู่ความทั้งสองฝ่ายให้ชัดเจนทั้งฝ่ายพนักงานอัยการและฝ่ายจำเลย โดยเฉพาะในด้านของพนักงานอัยการที่ควรจะมีการเปิดเผยมากกว่าจำเลยเนื่องจากความพร้อมทางด้านพยานหลักฐาน
- 5) คุณพินิจของศาลในการกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญานั้น ควรมีระเบียบที่ชัดเจนในการกำหนดคุณพินิจ หรือควรวางระเบียบที่ชัดเจนในการกำหนดประเภทคดีที่ต้องการกำหนดให้มีการตรวจสอบพยานหลักฐาน เมื่อการตรวจพยานหลักฐานจะช่วยให้การพิจารณาเนื้อหาของคดีเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม แม้คู่ความไม่ได้ร้องขอ ศาลก็ควรใช้กระบวนการพิจารณานี้ให้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่พยานหลักฐานสำคัญเป็นพยานเอกสาร

หรือพยานวัตถุ เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารหรือปลอมเงินตราหรือคดีซึ่งมีพยานเอกสารหรือพยานวัตถุที่ต้องนำสืบเป็นจำนวนมาก เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่หรือคดีที่คู่ความไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันนัดพร้อมและศาลไม่อาจสอบถามแนวทางการเสนอพยานหลักฐานของคู่ความได้อย่างเพียงพอในวันนัดพร้อม ดังนั้น จึงน่าจะถือเป็นหลักว่า ศาลควรกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานเสมอ ไม่ว่าจะเป็นคู่ความฝ่ายใดร้องขอหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่ตามคำฟ้อง คำให้การ (ถ้ามี) รวมทั้งข้อเท็จจริงอื่นที่ปรากฏ เช่น คำแถลงของคู่ความในวันนัดพร้อม เห็นได้ว่า ไม่จำเป็นต้องกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐาน

6) ในการตรวจพยานหลักฐาน ศาลต้องมีความพร้อมที่จะทำหน้าที่โดยการศึกษาสำนวนให้เข้าใจอย่างถูกต้องและถี่ถ้วนก่อนเริ่มการตรวจพยานหลักฐาน รวมทั้งการสอบถามคู่ความเพิ่มเติมในบางเรื่องให้ได้ความชัดเจน จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเพื่อพิจารณาว่าพยานหลักฐานที่คู่ความอ้างอิงเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีมากน้อยเพียงใด ถ้าคู่ความไม่ยอมแถลงถึงแนวทางการเสนอพยานหลักฐานหรือแถลงไม่ชัดเจนหรือไม่ตอบคำถามศาลถึงความเกี่ยวข้องกับประเด็นและความจำเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐานที่อ้างอิง ศาลอาจถือว่าพยานหลักฐานนั้นไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นหรือเป็นพยานหลักฐานที่ฟุ่มเฟือยได้ แล้วแต่กรณี

7) หน่วยงานงานต่างๆ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ควรจะเร่งรัดในการพัฒนาระบบและกระบวนการในการคุ้มครองพยานให้มีประสิทธิภาพ โดยไม่เลือกกระทำเฉพาะคดีที่สื่อมวลชนให้ความสนใจ หรือคุ้มครองเฉพาะก่อนเบิกความต่อศาลเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะในปัจจุบันยังขาดความมั่นใจในประสิทธิภาพและระบบการคุ้มครองพยานในคดีอาญาของประเทศไทย จึงได้บัญญัติเป็นข้อยกเว้น ให้พนักงานอัยการ ไม่ต้องเปิดเผยพยานบุคคลหรือเอกสารที่ปรากฏชื่อหรือที่อยู่ของพยานบุคคลต่อจำเลยได้ ซึ่งเป็นการปิดโอกาสของจำเลยในการแสวงหาพยานหลักฐานมาหักล้างพยานบุคคลซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญในคดีอาญา

8) ข้อยกเว้น ให้พนักงานอัยการไม่ต้องเปิดเผยพยานบุคคลหรือเอกสารที่ปรากฏชื่อหรือที่อยู่ของพยานบุคคลต่อจำเลย เพื่อคุ้มครองพยานบุคคล จากการที่พยานจะถูกข่มขู่หรือได้รับภัยอันตรายได้ หรือติดสินบน หรือใช้วิธีการอันไม่เหมาะสมเพื่อทำลายพยานหลักฐานที่ได้รับการเปิดเผยนั้น ตามมาตรา 173/2 วรรคหนึ่ง มาตรา 229/1 วรรคสี่ หรือมาตรา 240 วรรคหนึ่งนั้น ศาลจะต้องพิจารณาเฉพาะกรณีที่จำเป็นเพื่อคุ้มครองพยานบุคคลอย่างแท้จริงเท่านั้น ศาลไม่ควรอาศัยข้อยกเว้นดังกล่าวอนุญาติในทุกกรณี เพราะอาจจะกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควรซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550) มาตรา 40 (7) ได้บัญญัติรับรองไว้ได้ และจะเป็นการปิดโอกาสของจำเลยในการแสวงหาพยานหลักฐานมาหักล้างพยานบุคคล ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญในคดีอาญาด้วย